

קעג א מיי פ"ה מהל'
מלוה ה"י יא (וי יג)
סנג לאון קפה טוש"ע
י"ד ס' קס סעף ו'
קעד ב מיי שם ה"י יג
טוש"ע שם סעף
י':

קעה ג מיי שם פ"ד ה"י
ב סנג לאון קג
טוש"ע י"ד שם סעף א':
קעו ד מיי שם הלכה ב':
קעו ה מיי שם פ"ה ה"י
יג סנג שם טוש"ע
י"ד ס' קס סעף יא':
קעה ו מיי שם פ"ד
הלכה ב':

קעה ז מיי פ"ה שם ה"י
ג סנג לאון קפה
טוש"ע ח"מ ס' יז סעף
ב':

קפה ט י מיי שם פ"ב
הלכה ז סנג עשין אג
טוש"ע ח"מ סימן ע סעף
א':

א כ מיי פ"ט מהלכות
שכירות הלכה ד סנג
עשין פט טוש"ע ח"מ ס'
שג סעף א':
ב ל מיי שם ועשין
בהשגות וינ"מ
טוש"ע שם סעף ה':

לעיו רש"י

רוי"ש ורוישי"א. מקום
שרייה (לשפת).

מוסף רש"י

לראשון. היות נושה בנ'
דמתרגמין כנושה כרשא
(ברכות ו').
הדרן עלך איזהו נשך

ערב ועדים אין עוברין אלא משום
בל תשימוין. זימנין דעברי
נמי אלפני עור לא תתן מכשול כגון
שלא היה מלוה בלא ערב ועדים
אבל לא תשימוין פסיקא ליה אבל
לפני עור זימנין דלא עברי כגון
שהיה מלוה לו בלאו הכי כי היכי
דמושיט כוס של יין לנזיר לא עברי
אלא היכא דקאי בתרי עברי נהרא
שלא היה שותפו אס לא היה זה
(ע"ו יד ק"א):

הדרן עלך איזהו נשך

השובר את האומנין. משמע
ליה זין בשכיר יוס זין
בזבנות אבל צפרקין דבתר הכי
(דף פג.) נקט פועלים משום
דפועלים לא משמע אלא שכירי יוס
דזהכי מיירי כדאמר התם בזמן
שאמר להשכים ולהעריב ורצ נמי
דקאמר (לקמן ע"ו) פועל יכול לחזור
אפילו בחצי היום דוקא בשכיר יוס
איירי ולא בקבלן כדמוכח בשמעמין
ולכן נקט פועל ולא אומן וא"ת דתמיא
לקמן בשמעמין (שם) השוכר את
הפועל ונחצי היום שמע שמת לו
מת או אחזתו חמה אס שכיר הוא
כו' ואס קבלן הוא כו' כיון דצרייתא
מיירי זין בשכיר זין בקבלן אמאי
נקט פועל ה"ל למינקט אומן דמשמע
תרוייהו וי"ל דה"ק אס שכיר הוא
כדאמר השוכר את הפועל נותן לו
שכרו ואס קבלן הוא כך דינו ומשום
דזעי למתני ונחצי היום וחצי היום
לא סיך למתני אלא אשכיר יוס:
את הקרה. בשני רישין והוא בעל
קרן ולספרים דגרסי קרה
י"ל דלהכי נקט קרה לפי שקדרים
רגילין להיות להם קרונות:
פרייפריין. דבר האבוד חשיב לה
שעמה זמנו הוא לעשות:
ואזיל

כל ימי גריד אחד. הם ולא דקדקו בדבר לחוש שמא יוס אחד יהא ארוך מחצירו או קשה מחצירו אלא מותר לומר לו עדור עמי היום הזה של גריד ואעדור עמך זיוס פלוני של גריד: (ב) גריד. לשון יוצא שהארץ יבשה ואין גשמים יורדין: וכל ימי רביעה. תשובין כאחד: אבל לא יאמר לו הרוש עמי בגריד ואני אהרוש עמך רביעה. שימי רביעה קשין למלאכה צדקות: על לא סתן לו. את כספק לא תתן לו כנשך עוברין על כל תתן ועל לא תתן כו' כל חד וחד מאי דשיך זיה כדמפרש בגמרא: **גב' מלוה עובר כנון.** בכל הני דחשיב צמתני דהוא נותן כנשך בשעת הלואה והוא לוקח בשעת פירעון והוא לו כנושה כשמוצעו ודוחקו והוא שם עליו נשך בשעת פיסוק הפנאי ונותן מכשול לפני הלואה להצטרו על לא תשיך לאחריך: שהיא אזהרה ללוה: **מפסידין.** כדאמר צפירקין (דף ע"ה) מתמוטטין לעולם: **משה חכם.** ליטעא מעליא נקט: לא תהיה לו כנושה. לא תראה צעיני כנושה זו שיראה ויבש: **לראשון.** לשון נושה כדמתרגמין כרשא"י הרי אנו צאים באש וצמיס: **עובר משום לפני עור.** שעולה על רוחו של לזה לכפור: **קללה.** כשמוצעו וזה כופר הכל מקללין אותו ואומרין שהוא דובר על לדיק עמך: **ומשפלי.** ישכח הלוואתי ואגרוס קללה לעממי: **לועקין.** צ"ד של מטה: **ואינו נענין.** שהרי הם גרמו לעלמן: **קונה אדון לעלמו.** מפרש לקמן: **סולה מעופו צנכרי.** אומר מעות שאני משתמש בהן של פלוני נכרי הם שלא להצטע עעמו ופעמים שהנכרי שומע ומעמיד עדים ומוצעו צדיניהם:
הדרן עלך איזהו נשך
השובר את האומנין והטעו זה
אם זה. מפרש בגמרא"ל:
שכר את החמר או את הקדר להביא פרייפריין וחלילין. קדר בעל קרון: **פרייפריין.** עגים משופים ונחלים לעשות לו אפריון: **חלילין לנלה.** לשמח חתן וכלה: **או למס.** לקוין: **משרה.** רוי"ש. מים ששורין בהן קנבוס ופשתן כשהן צנבעולין: **מקוס שאין אדם.** שאינו מואל פועלין לשכור והפשתן אצד והוא סמך עליהן: **שוכר עליהם.** בני אדם ציוקר ועליהם לשלם: **או מטען.** מפרש בגמרא"ל: **השוכר את האומנין.** לעשות מלאכה בקבלנות כצך וכך: **וחזרו בהן.** לאחר שעשו מקלס: **ידם על הסחאונה.** אס הוקרו פועלים ואינו מואל מי שיגמרנה בשכר שהיה מגיע לאלו על העמיד לעשות מעכב משכר ממה שעשו כל מה שיצטרך להוציא עד שתגמר מלאכתו בשכר שפסק עם אלו. ואס החלו פועלים וימלא שיגמרנה צפחות יסוס להם מה שעשו ויתן להם מה שפסק עשו חזיה יתן להם חצי שכרן ואין יכולים לומר לו הרי פועלים אחרים מחמינו לגמור מלאכתך ותן לנו כל שכרינו חוץ ממה שנטלו אלו:
ואס

א) [לעיל סב. ע"א].
ב) [בכר אלפס ובכ"ש וכן
בילקוט יתא לך דולחתיך
לא משך וכ"ז שהיה הגי'
לפני המני"ם שלא הביא
רק שני לאין ועשין בה"ה
פ"ד מהלכות מלוה דין ב].
ג) [בכרות ו]. ד) [ב"ב
קנ"ג]. ה) [דברים כג].
ו) [שמות כג]. ז) [לקמן
ע"ג]. ח) [לקמן ע"ג].

תורה אור השלם

- 1 את כספק לא תתן לו
בנשך ובמרבית לא תתן
אבלך: ויקרא כה לו
- 2 אל תקח מאתו נשך
ותרבות ויראת מאלהיך
ותי אהיך עמך:
- 3 אם כסף תלוך את
עמי את העני עמך לא
תקחה לו כנושה לא
תשימון עקלי נשך:
שמות כב כד
- 4 לא תקלל חרש ולפני
עור לא תתן מבשל
ויראת מאלהיך אני יי'
ויקרא יט יד
- 5 לא תשיך לאחריך נשך
אלהיך בכל משלח ידך
על הארץ אשר אהב קא
שמה לרשתה:
- 6 דברים כג כ
לא תשיך חרש ולאחריך
אלהיך בכל משלח ידך
על הארץ אשר אהב קא
שמה לרשתה:
- 7 דברים כג כ
הרבית אנוש לראשנו
באנו באש ובמים
והוציאנו לרדף:
- 8 תהלים סו יב
תאקלמה שפתי שךר
הדברות על צדיק עתק
בנאיה ובז:

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה גריד. כ"ב
ובמטה ד' פ"ב דמעשר
שני גורם צריד הוא לשון
יש כמו לרדי ממות
ע"ש:

השובר את האומנין והטעו זה את זה = אין להם זה על זה אלא תרעומות לשכר את החמר ואת הקדר להביא פרייפריין וחלילים לכלה או למת ופועלין להעלות פשתנו מן המשרה וכל דבר שאבד וחזרו בהן מקום שאין שם אדם^א שוכר עליהן או מטען השוכר את האומנין וחזרו בהן ידם על התחתונה

הדרן עלך איזהו נשך

(א) צ"ק קב. ע"ו. ו. נלקמן
טו: קח. א. ס"א מוחקים
הכי דמי. א. נלקמן ק"ל.
ק"ח. (ד) גיטין סב: [ע"ש].
(ט) נלקמן טו: א.

תורה אור השלם
1 אל תמנע טוב מבעליו
בהיותו לאל לך
לעשותו. משלי ג כז

הגהות הב"ה

(א) גמ' דליכא דמתגר
בארבעה וכו' בארבעה
היה טמאין: (ג) רש"י
ד"ה אפי' וכו' דאין
עליה: (א) תוס' ד"ה
השוכר וכו' והוקרו
פועלים וזוהי מה שמעתי:

מוסף רש"י

הבא לי גיטי ואשתך
אמרה התקבל לי גיטי.
האשה שאמרה לשלוח הבא
ליגיטי והוא אומר לבעל
אשתך אמרה התקבל לי גיטי
(גיטין סב:). והוא אומר.
בעל אמר לו היך כמה
שאלמה (טו). אפילו
הגיע גט לידה אינה
מגורשת. כדפירש ואילו
(טו). שמעת מינה. דמאן
דאמר לשלוח היך כמה
שאמרה משלך. אדיבורא
דידה קא סמיך. דעמא
דעמא דשלח קאמר לה
היא היך כמה שאלמה
דמיהימנא לי דשלח
לקבלהא היך כמה
מגורשת. דכי יביע בעל
ייהיה דעמא דשלחא
קבלה יביע ייהיה ולא
דעמא דהולכה. ושלח
לקבלה לא הוי (טו). דאי
סליקא דעתך דאדיבורא
דידה קא סמיך. והכי
קאמר ליה אלא לא ידעא
אלא כדאמרה איהי מסרנא
ליה ניהיך (טו). מכי מטי
גיטא לידה מיהא
תיגרש. דהא בעל נמי שלח
להולכה שיהי (טו).

השוכר את האומנין פרק ששי בבא מציעא עו.

ואם בעל הבית חוזר בו ידו על הפסוקה. יתן להם לפי מה שעשו ואם הולכה מלאכה פועלים על כרחו יתן להם כמה שפסק חוץ ממה שזריך להולכה בהשלמה: כל המעשה ידו על הפסוקה. כגון נתן אמר לזכע לזכעו אדום וזכעו שחור אם השבח יותר על היליאה אין נותן לו שכרו משלם אלא דמי יליאת עיניו וסממניו ואם יליאה ימירה על השבח נותן לו את השבח: וכל החוזר בו בגמרא מפרש לאמרי מאי: גמ' חזרו כהן לא קפני. דמיהו האי הטעו הם את בעל הבית או בעל הבית אותן דא"כ הוה ליה למיתני לשון חזרה: דאטעו פועלים אהדי. אחד מן הפועלים הטעה את חזירו: בארבעה זוו. ליומא: אמר להו. איהו בתלמא: סבור וקבול. ומאי תרעומת: ואמר להו בארבעה. ולערב לא נתן זכע"צ אלא ג': היכי דמי. דתרעומת יהיה להן ולא יותר: וליחוי פועלים היכי ממגרי. אי ממגרי בארבעה על כרחיה דזכע"צ יתיב בארבעה דהא קפני נוטל מבעל הבית מה שההנה אותו ואע"פ שלא לזכו והרי ההנה אותו כזך ואי מתגרי בשלשה מאי תרעומת איכא: הוה טרחינן. לזקש אדם דזקוק לפועלים בצעל הבית עסקינן. כפועל שיש לו לעגמא שדות שהן שלו ואינו נשכר למלאכה אחרים אם לא ביותר על דמי שכירות והיינו תרעומת דאי דעמא דשלח קאמר לה הוה ליה מוזלול בצמני: לעולם בפועלים. הרגילים למלאכה אחרים: כריפא. שחפרו חריץ סביבות שדה ואין מלאכתן ניכרת כגון דמלו מיהא כדמסיים ואזיל: אל תמנע טוב מבעליו. פסוק הוא בצמני: דעתייהו אעילויה. אע"פ שאמרו לו הרי אנו נשכרים כדברי בעל הבית לא לפחות מקצבתו של זה אמרו אלא להוסיף וכך אמרו מהימננת לן דהכי אמר בעל הבית וכיון שבעל הבית פוחד אי אמר להן האי שכרכם עלי יתן משלו ואי אמר שכרכם על בעל הבית יש להם תרעומת עליו: אלא. הא מיבעיא לן אמר ליה בעל הבית בארבעה והוא אמר להו תלתא וכו' אמרו ליה הרי אנו נשכרים כמו שאמר בעל הבית מאי: אדיבוריה דפועל סמני. והכי אמרו ליה מהימננת לן דהכי אמר בעל הבית וליה להו אלא תלתא ותרעומת דאל תמנע טוב: או דלמא. לאו לדדיה הימננהו אלא הכי אמרו אחר דברי בעל הבית נלך ולא סבור וקבול ושקלי ד': ה"ג הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי. האשה שאמרה לאחד אם תמנא את בעלי אמור לו שישלח לי את גיטי בידך ותיעשה שלוחו של בעלי לגרשני כשמיגיע גט לידה. דשלח להולכה על הבעל לעשות והאשה מתגרשת כשיגיע גט לידה ושלח לקבלה על האשה לעשות שיהא הוא שלוחה וכמותה ותתגרש משיגיע גט ליד שלח: אפילו הגיע לידה אינה מגורשת. אלמא אדיבורא דידה קא סמיך והכי א"ל מהימננת לי דכך אמרה ולא עשאו שליח להולכה הלכך אין כאן שליחות (ט) ואין עליה לעשות שליח להולכה והרי הבא לי אמרה לו ולא התקבל והבעל נתנו לו בתורת שליח קבלה ושליחות זה אינו ציד הבעל לעשות: דאי סלקא דעתך אדיבורא דידה קא סמיך. ולא לדבריו האמין אלא היך כמה שאמרה היא קאמר ליה אם עשאו שליח

אם בעל הבית חוזר בו ידו על התחנותה

כל המעשה ידו על התחנותה וכול החוזר בו ידו על התחנותה: גמ' חזרו זה בזה לא קתני אלא הטעו זה את זה דאטעו פועלים אהדדי היכי דמי דאמר ליה בעל הבית זיל אוגר לי פועלים ואזיל איהו ואטעיניהו היכי דמי אי דאמר ליה בעל הבית בארבעה ואזיל איהו אמר להו בתלמא תרעומת מאי עבידתיה סבור וקביל אי דאמר ליה בעל הבית בתלמא ואזיל איהו אמר להו בארבעה ה"ד אי דאמר להו שכרכם עלי: נתיב להו מדרידה דתניא הישוכר את הפועל לעשות בשלו והראה בשל חבירו נותן לו שכרו משלם וחוזר ונוטל מבעל הבית מה שההנהו לא צריכא דאמר להו שכרכם על בעל הבית ולחוי פועלים היכי מיתגרי לא צריכא דאיכא דמגר בארבעה ואיכא דמתגר בתלמא דאמרו ליה אי לאו דאמרת לן בארבעה טרחינן ומתגרינן בארבעה איבעית אימא הכא בבעל הבית עסקינן דאמרו ליה אי לאו דאמרת לן בארבעה הוה זילא בן מילתא לאתגורי איבעית אימא לעולם בפועלים עסקינן דאמרי ליה כיון דאמרת לן בארבעה טרחינן ועבדינן לך עבידתא שפירתא וליחוי עבידתיהו כריפא ריפא נמי מידע ידע דמלי מיהא ולא ידע איבעית אימא לעולם דאמר ליה בעל הבית בארבעה ואזיל איהו אמר להו בתלמא ודקאמרת סבור וקביל דאמרי ליה לית לך י"א תמנע טוב מבעליו פשימא אי אמר ליה בעל הבית בתלמא ואזיל איהו א"ל בארבעה ואמרי ליה כמו שאמר בעל הבית דעתייהו אעילויה אלא אי א"ל בעל הבית בארבעה ואזיל איהו אמר להו בתלמא ואמרי כמה שאמר בעל הבית מאי אדיבורא דידה קא סמכי דאמרי ליה מהימננת לן דהכי אמר בעל הבית או דילמא אדיבורא דבעל הבית קא סמכי ת"ש ג' הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר היך כמה שאמרה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח אמר רב אפי' הגיע גט לידה אינה מגורשת שמעת מינה אדיבורא דידה קא סמיך דאי סלקא דעתך דאדיבורא דידה קא סמיך מכי מטי גיטא לידה מיהא תיגרש אמר רב אשי הכי

ואזיל איהו אמר להו בארבעה דעתייהו אעילויה. והא דאמרו ליה כמו שאמר זכע"צ היינו מהימננת לן דהכי אמר זכע"צ אי נמי משום דאי אמר בעל הבית טפי מארבעה שיהא להם כמו שאמר בעל הבית והיינו דמבעיא ליה בטר הכי אי אמרינן מהימננת לן דהכי אמר זכע"צ אי משום דדעתיה אעילויה: דעתייהו אעילויה. באמר להו שכרכם עלי איירי דאי אמר להו שכרכם על בעל הבית מאי נפקא מינה אי דעתייהו אעילויה דזכע"צ לא ישלם להם אלא מה שהתנה. ר"י וכן רבינו חננאל:

השוכר את האומנין
(לעיל) והזרו בהם ידם על התחנותה. שאם קבלו קמה לקרור זשני סלעים וקצרו חליה (ט) והוקרו וזוהי מה שמעיד לעשות סלע וחזי וחזרו פועלים לא יתן להם רק חזי סלע לפי שיזכרך לתת סלע וחזי לקצור חליה השני והיינו כר' דוסא ואם זכע"צ חוזר בו ידו על התחנותה פירש בקונטרס אם הולכו פועלין ואין שוה החזי אלא שקל וחזר בו זכע"צ יתן להם סלע וחזי לפי שבחזי הסלע ימנא שיגמרו קצירו ולא רצה לפרש דידו על התחנותה כשהוקרו פועלין ויתן להם סלע וחזי על חזי שעשו כמו ששוה עכשיו שאין זה סבירא כי למה יתן להם זכע"צ יותר ממה שהתנה עמהם כיון שאין מפסידין בחזרת זכע"צ ואדרבה יותר מרויחיס שעתה ימנא שינתו להם סלע וחזי לקצור חליה קמה והוא לא היה נותן להם כ"א סלע וא"ת דאמר לקמן (דף ע"ו.) אמר מר או יגמרו מלאכתם ויטלו ז' סלעים פשיטא לא כריכא דול עבידתא ואימר זכע"צ ופייסוהו פועלים והשתא למה חוזר זכע"צ זזה בשביל שהול המלאכה מה מרויח צחורה הלא כריך ליתן להם סלע וחזי על מה שעשו ופועלים נמי למה פייסו כיון שאין מפסידים כלום וי"ל דזכע"צ חוזר מחמת שגאה שהיתה קטטה ביניהם ופועלים פייסו שלא ינטרכו לחפש ולמנוח מקום להשתכר: ד"א ס"ד אדיבורא דידה קא סמיך בי משי גיטא לידה מיהא תתגרש. דאי אמרינן דגני פועלים דעמיה אעילויה דזכע"צ ה"ג ה"ל למימר דדעתיה דבעל אעילויה דידה דאמרה הבא לי גיטא אע"ג דהאי דקאמר שליח התקבל לי גיטי הוי עילויה טפי לבעל שמתגרשת יותר צמרהה אם הייתה האשה אומרת כן מכל מקום השתא שאמרה האשה הבא הוי טפי וכות הבעל אי סמיך אמאי דקאמר שמתגרש מיהא כשיגיע גט לידה וכיון דלא מיגרשא אלמא לאו דעמיה דבעל אעילויה דידה ה"ג גבי

פועלין לית לן למימר דדעמיה אעילויה דזכע"צ אבל אין לפרש דעילויה דבעל הוי מה שאינה מתגרשת צמרהה דהא עדיף ליה ממתגרשת לאלתרא כי עכשיו יהיה צידו עדיין אם לקיים אם לגרש והשתא פשיטא ליה בפשיטות דבסמוך לא יתיישב דקאמר בשלמא אי איתמר איפכא כו' משהגיע גט לידו מגורשת דאדיבורא דידה קא סמיך ולפי זה היינו אגריעות' דידה שמתגרשת מהרה ופשיט דכ"ש דאעילויה דזכע"צ יש לסמוך וא"כ סותר בפשיטות דלעיל דהוי פשיטא ליה דדעמיה אעילויה דקאמר שליח ולא אגריעותא דזכע"צ והכא סמיך בעל אגריעותא דידה: אין להולכה וזו צידו הוא וכי מטי גיטא לידה מיהא תיגרש: הכי

עין משפט נר מצוה

ג א מ"י פ"י מהלכות שכירות הל' ד ועין בהשגות ובגמרי משנה סמך עשין עט טו"ע ח"מ ס"י שו סעף ג וכו' שלג סעף ה בהג"ה:
ד ב מ"י שם פ"ט הל' ד ופ"ח מהל' מכירה הל' ג ד סמך שם וכו' פ"ט טו"ע ח"מ ס"י שלג סעף ג וכו' י"א:
ה ג מ"י פ"ט מהלכות שכירות הל' ג סמך עשין פט טו"ע ח"מ ס"י שלג סעף א:
ו ד מ"י שם הל' ט סמך שם טו"ע ח"מ ס"י שלג סעף א:
ז ה ו ד מ"י שם הל' ג סמך שם טו"ע ח"מ ס"י שלג סעף א:
ח ט מ"י שם טו"ע שם סעף ג:
ט י מ"י שם טו"ע שם סעף ג:
י ב מ"י שם וסמך שם טו"ע שם סעף ד וליה להו אלא תלתא:
יא ל מ מ"י פ"ו מהל' גירושין הל' י"א סמך עשין כ טו"ע אה"ע ס"י קמ סעף א: